

Datum: 2024-03-04

Diarienummer: 2022/0224

**Statens insatser för att stärka efterlevnaden av
barnkonventionen – höga ambitioner men otillräckligt
genomförande (RiR 2024:5)**

Bilaga 4

Skolmyndigheternas tillämpning av ett
barnrättsperspektiv i sina
verksamheter

Innehåll

1	Inledning	3
2	Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)	3
2.1	SPSM har en ambitiös intern styrning och ett utvecklat internt stöd för att tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter	3
3	Skolverket	11
3.1	Skolverkets interna styrning och stöd för att tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter är begränsad	11
3.2	Skolverkets tillämpning av barnrättsperspektivet i beslut och uppföljning har vissa brister	15
3.3	Skolverket synliggör elevers rätt till delaktighet i sina externa produkter, men sällan hur rättigheter kan behöva vägas mot varandra	19
4	Skolinspektionen	21
4.1	Skolinspektionens interna styrning och stöd fokuserar på barnets rättigheter enligt skollagen	21
4.2	Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter på olika sätt i utvecklingen och utformningen av sin verksamhet	24
4.3	Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter i kontakter med skolor och huvudmän genom inspektionsverksamheten	30

1 Inledning

Följande bilaga ger en utförligare redovisning av våra iakttagelser avseende skolmyndigheternas barnrättsarbete. Bilagan riktar sig till den insatta läsaren som vill få en fördjupad bild. Övergripande iakttagelser och slutsatser finns i rapporten.

2 Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)

2.1 SPSM har en ambitiös intern styrning och ett utvecklat internt stöd för att tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter

I detta avsnitt beskriver vi SPSM:s interna styrning av hur myndigheten ska tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter i sin verksamhet.

2.1.1 SPSM:s styrdokument förmedlar att barnets rättigheter ska prioriteras

Enligt SPSM:s strategi för 2023–2027 ska barnets rättigheter vara en utgångspunkt i arbetet med att ge stöd till professionella och elever samt i undervisning och lärmiljöer inom myndighetens egna skolor.¹ Under 2019–2022 pågick ett arbete för att utveckla en ”rättighetskultur” på SPSM. Syftet var att myndigheten skulle bli en ”pådrivande rättighetsaktör”. Med det menas att medarbetare förväntas ha kunskap och medvetenhet om mänskliga rättigheter och att rättighetsperspektivet ska vara tydligt framträdande i exempelvis utvecklingen av verksamhet, i interna processer och styrdokument samt vid remissvar och samverkan med andra myndigheter och aktörer.²

Vikten av att beakta barnets rättigheter skrivs fram tydligt i flera av SPSM:s styrdokument på såväl övergripande³ som verksamhetsinriktad⁴ nivå. Där det saknas tydliga hänvisningar till barnkonventionen ingår i flera fall indirekta hänvisningar till barnets rättigheter genom bredare skrivningar om mänskliga rättigheter.⁵ Några styrdokument rör rättighetsarbetet specifikt, exempelvis följande:

¹ SPSM, *Strategi för SPSM 2023–2027. Vår väg till en likvärdig utbildning för alla*, u.å.

² SPSM, *Strategisk plan för att stärka och utveckla en rättighetskultur inom Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 2019.

³ Exempelvis: SPSM, *Strategi för SPSM 2023–2027. Vår väg till en likvärdig utbildning för alla*, u.å.; SPSM, *Arbetsordning för Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 2022; SPSM, *Vägledning för Specialpedagogiska skolmyndighetens handläggning och besvarande av remisser*, 2022.

⁴ Exempelvis: SPSM, *Inköpspolicy*, 2021; SPSM, *Processspecifikation Anordna extern kompetensutveckling*, 2021; SPSM, *Processspecifikation Genomföra specialpedagogisk utredning och ge specialpedagogiska rekommendationer*, 2022; SPSM, *Processspecifikation Ge stöd i specialpedagogiska frågor*, 2022; SPSM, *Processspecifikation för Hantera bidrag för produktionsstöd*, 2022.

⁵ Exempelvis: SPSM, *Digitaliseringsstrategi*, u.å.; SPSM, *Vägen till en likvärdig utbildning för alla. Kommunikationsstrategi 2020–2023*, u.å.

- *Vägledning för prövningar av barnets bästa inom Specialpedagogiska skolmyndigheten* (2020) förklarar varför, när och hur prövningar av barnets bästa ska göras. Därtill finns information om hur barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning kompletterar varandra. Vägledningen anger att prövningar av barnets bästa ska göras i alla beslut som rör barn, med vissa undantag. Exempelvis behöver en prövning inte göras i beslut som rör barn där det redan finns annan dokumentation, till exempel vid rådgivningsärenden.⁶
- *Information om Utgångspunkter för Specialpedagogiska skolmyndighetens rättighetsarbete* (2019) beskriver vad det innebär att vara en rättighetsaktör och att ha en rättighetskultur och redogör för de rättigheter i konventioner, artiklar och lagar, däribland barnkonventionen, som är av särskild vikt för myndigheten – samt hur de förhåller sig till varandra. Dokumentet reviderades när denna granskning genomfördes.
- *Strategisk plan för att stärka och utveckla en rättighetskultur inom Specialpedagogiska skolmyndigheten 2019–2022* redogör för hur myndigheten skulle utveckla en rättighetskultur genom bland annat nya policydokument, utbildningsinsatser, interna dialoger om utvecklingsbehov inom olika verksamhetsområden och arbete med att förbättra barnrättsperspektivet inom de områden som identifierats.

2.1.2 Kunskap om och efterlevnad av barnets rättigheter främjas också genom utbildningar, kollegialt lärande, intern granskning och uppföljning

Utöver genom styrdokument främjas kunskap om och efterlevnaden av barnets rättigheter på SPSM också genom bland annat introduktions- och utbildningspaket för medarbetare och information om barnets rättigheter på intranätet.

Verksamhetsområden som arbetar nära barn har även rutiner för att involvera och ge återkoppling till barn.⁷ Arbetet med barnets rättigheter har också följts upp internt, bland annat genom en kvalitetsgranskning av prövningar av barnets bästa som gjordes 2021⁸ och en kartläggning av SPSM:s arbete med att involvera målgruppen barn, elever och vuxenstuderande från 2020.⁹ Myndigheten granskar också regelbundet interna processer och verksamhetsplaner utifrån ett rättighetsperspektiv.¹⁰ Därtill följs målgruppsperspektivet upp i flera delar av SPSM:s mall för medarbetarsamtal.¹¹

⁶ SPSM, *Vägledning för prövningar av barnets bästa inom Specialpedagogiska skolmyndigheten*, 2020.

⁷ Exempelvis specialskolorna och resurscenteravdelningen, som erbjuder specialpedagogisk utredning, rådgivning och stöd till skolor och elever med vissa funktionsnedsättningar.

⁸ SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa*, 2021.

⁹ SPSM, *Kartläggning av SPSM:s arbete med att involvera målgruppen barn, elever och vuxenstuderande*, 2020.

¹⁰ SPSM, *Årsredovisning 2022, 2023*. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-29.

¹¹ SPSM, *Dokumentation medarbetarsamtal samt uppföljning*, u.å.; SPSM, *Stödmaterial vid medarbetarsamtal*, 2022.

2.1.3 Det är tydligt att barnets rättigheter ska beaktas i all verksamhet ...

Vår granskning visar att det är tydligt för SPSM:s medarbetare att barnets rättigheter är en prioriterad fråga som ska beaktas inom alla myndighetens verksamhetsområden. Enligt de styrdokument som vi har granskat gäller det både kärnverksamheten, som rådgivning och specialskola, och interna stödfunktioner som kommunikation, inköp och rekrytering. Bland annat är ett barnrättsperspektiv tydligt inskrivet i processen *Ge stöd i specialpedagogiska frågor* med tillhörande manual och checklistor. Rådgivare instrueras bland annat att dokumentera hur verksamheterna de möter arbetar för att beakta barns och elevers åsikter.¹² I den prövning av barnets bästa som gjordes när processen togs fram står att utgångspunkten för den specialpedagogiska rådgivningen ska vara "att rättigheter för barnets bästa främjas, tillvaratas och tillämpas".¹³

I intervjuer uppger SPSM:s medarbetare att det generellt finns en stark medvetenhet om målgruppernas rättigheter på myndigheten.¹⁴ Att barnrättsperspektivet skrivs fram i styrdokument på olika nivåer sägs bidra till att även funktioner som inte direkt arbetar med barn lär sig om och tvingas reflektera kring vad barnets rättigheter betyder för deras arbete.¹⁵

Att det är uttalat att prövningar av barnets bästa ska göras inför varje åtgärd och beslut som rör barn ses av vissa medarbetare som positivt eftersom det uppmuntrar till reflektion och innebär att de bedömningar som görs dokumenteras systematiskt.¹⁶ Samtidigt framför intervjupersoner att det kan bli väl abstrakt och formalistiskt att göra en prövning av barnets bästa inför mer strategiska beslut eller beslut som endast har en indirekt koppling till barn, exempelvis beslut om myndighetens verksamhetsplan.¹⁷

2.1.4 ... men inte lika tydligt när och hur det ska gå till

Medan det är tydligt för medarbetare att man ska ha ett barnrättsperspektiv i sitt arbete, är det inte alltid lika lätt att förstå hur det ska gå till i praktiken. I SPSM:s uppföljningar och i våra intervjuer uttrycks att en del medarbetare behöver mer stöd för att förstå hur barnets rättigheter ska tillämpas i deras arbete. Medarbetare som inte arbetar i kärnverksamheten eller direkt mot barn, exempelvis i administrativa tjänster, uppges ha svårare att förstå hur deras ärenden påverkar barn. Vissa medarbetare efterfrågar fler tillfällen för kollegiala samtal och lärande om rättighetsfrågor.¹⁸

¹² SPSM, *Processspecifikation Ge stöd i specialpedagogiska frågor*, 2022; SPSM, *Manual för arbetets bedrivande i 4.4.3 Ge stöd i specialpedagogiska frågor*, 2023.

¹³ SPSM, *Processspecifikation Ge stöd i specialpedagogiska frågor*, 2022, bilaga 3.

¹⁴ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-01-25, 2023-03-23, 2023-03-29, 2023-04-19.

¹⁵ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-21, 2023-03-29.

¹⁶ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-23, 2023-03-28, 2023-03-29.

¹⁷ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-29, 2023-04-04.

¹⁸ SPSM, *Kartläggning av SPSM:s arbete med att involvera målgruppen barn, elever och vuxenstudierande*, 2020; SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa*, 2021. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-02-13, 2023-03-29, 2023-04-04, 2023-04-19.

2.1.5 Rättighetsarbetet genomgår en omorganisering

Under Riksrevisionens granskning pågick en omorganisering av SPSM:s rättighetsarbete. Ett internt dokument redogör för lärdomar som dragits från arbetet under perioden 2019–2022 och utvecklingsbehoven framåt. I dokumentet konstateras att rättighetsgruppen har haft vissa svårigheter att leda, samordna och genomföra sina uppdrag. Enligt dokumentet beror svårigheterna på problem med bemanning, kompetens och otydlighet gällande prioriteringar. Dokumentet aviserar en ny organisering av arbetet där respektive verksamhetsområde ska ta ett större ansvar för att organisera, strukturera och leda rättighetsarbetet.¹⁹ Att organiseringen av rättighetsarbetet reviderades när granskningen pågick skapade viss otydlighet för SPSM:s medarbetare.²⁰

2.2 SPSM beaktar barnets rättigheter vid många interna beslut och arbetar aktivt för att sprida kunskap om barnets rättigheter i externa kontakter

I detta avsnitt beskriver vi den faktiska tillämpningen av barnkonventionen och barnets rättigheter på SPSM.

2.2.1 Prövningar av barnets bästa görs regelbundet – av varierande kvalitet

Vår granskning och SPSM:s egen uppföljning visar att prövningar av barnets bästa görs regelbundet på SPSM, men varierar i kvalitet.²¹ En intern granskning har funnit att det bland annat förekommer att prövningar sker för sent i arbetet eller att ärendet bedömts vara ”uppenbart bra för barn” och att en barnrättslig reflektion²² därför inte görs.²³

Uppmaningen att prövningar av barnets bästa ska ske inför varje åtgärd och beslut som rör barn tolkas också olika i olika delar av myndigheten. En enhetschef förklarar i intervju att ledningsgruppen där hen ingår har kommit fram till att man inte fattar den sorts beslut som kräver en prövning av barnets bästa.²⁴ Andra intervjupersoner konstaterar att man gör prövningar i samband med i princip alla beslut, men att de ibland kan bli väl teoretiska och då inte tillför så mycket.²⁵ I SPSM:s egen uppföljning

¹⁹ SPSM, *Förändrat behov av organisering av SPSM:s rättighetsarbete*, 2023.

²⁰ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-01-25, 2023-03-28, 2023-04-04. Omorganisationen innebär att det nu finns utsedda sakkunniga stödpersoner för att ge ett verksamhetsnära stöd så att barnrättsarbetet ska kunna tillämpas i myndighetens olika verksamheter och uppdrag. Skriftligt svar från SPSM, 2024-02-22.

²¹ SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa*, 2021. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-21, 2023-04-19, 2023-04-04. Riksrevisionen har läst ett urval av prövningar av barnets bästa från olika verksamhetsområden som stärker denna bild.

²² Med ”barnrättslig reflektion” menas att medarbetare förväntas beakta den aktuella frågan i relation till barnets rättigheter enligt barnkonventionen och funktionsrättskonventionen. Stöd för detta ges i myndighetens Vägledning för prövningar av barnets bästa.

²³ SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa*, 2021. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-02-13, 2023-04-19.

²⁴ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-04-11.

²⁵ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-29, 2023-04-04.

av arbetet med prövningar av barnets bästa uppger medarbetare att de genom att göra prövningarna har "utvecklat sin förmåga till barnrättslig reflektion och fått ökad förståelse för barnets rättigheter och hur det kan införlivas som en del i arbetet".²⁶ Liknande positiva vittnesmål har framförts i våra intervjuer.

2.2.2 Barns delaktighet prioriteras inom flera verksamhetsområden

Inom flera av SPSM:s verksamhetsområden görs ansträngningar för att barns åsikter ska beaktas i frågor som berör dem, antingen direkt eller indirekt. Indirekt involvering av barn sker genom att man exempelvis använder forskning och andra underlag där barn varit informanter. Att direkt involvera barn i beslut och processer anses vara mest relevant i de verksamheter som har direktkontakt med barn, där det också finns rutiner för detta. Det sker exempelvis genom att²⁷

- resurscenteravdelningen involverar barn i specialpedagogiska utredningar och återkopplar till dem efteråt²⁸
- specialskolorna involverar elever i forum såsom nationella elevdemokratiträffar, elevråd, klassråd och elevdialoger²⁹
- statsbidragsenheten intervjuar barn vid verksamhetsbesök
- läromedelsavdelningen involverar barn, elever och pedagoger i "användarcentrerad utveckling" genom bl.a. observationer, intervjuer och användarfeedback.³⁰

Även på myndighetsövergripande nivå förekommer att barn och ungdomar involveras i SPSM:s arbete. Det sker bland annat genom att elev- och ungdomsorganisationer finns representerade i SPSM:s insynsråd³¹ och ungdomsnätverk.³² Tidigare har SPSM även producerat en barnpanelsrapport, där barn med funktionsnedsättning berättat om sina erfarenheter av skolan.³³ På SPSM:s analys- och utvecklingsenhet förekommer att barn intervjuas i vissa utredningar.

²⁶ SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för prövningar av barnets bästa*, 2021.

²⁷ Nedanstående exempel är hämtade från SPSM, *Kartläggning av SPSM:s arbete med att involvera målgruppen barn, elever och vuxenstuderande*, 2020.

²⁸ Se även SPSM, *Årsredovisning 2022, 2023*. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-29, 2023-03-30.

²⁹ SPSM:s specialskolor arbetar med modellen "rättighetsbaserad skola" som är framtagen av Unicef och ger skolor verktyg för att implementera barnets rättigheter i verksamheten. Modellen bygger bl.a. på att öka elevers och personals kunskap om och engagemang för barns rättigheter och att öka elevers inflytande i skolan. Se: SPSM, "Fokus på elevers rättigheter med barnombud och Rättighetsbaserad skola", hämtad 2023-06-23.

³⁰ Mejl från företrädare för SPSM, 2023-08-08.

³¹ SPSM:s insynsråd har till uppgift att utöva insyn och att ge myndighetschefen råd, i syfte att tillgodose behovet av demokratisk insyn och medborgerligt inflytande. Insynsrådets ledamöter utses av regeringen. Se: SPSM, "Insynsråd", hämtad 2023-06-23.

³² SPSM:s ungdomsnätverk samlar regelbundet en grupp ungdomsorganisationer inom funktionsrättsområdet i syfte att föra dialog och delge myndighetens organisationernas perspektiv. Se: SPSM, "Ungdomsnätverk", hämtad 2023-06-23.

³³ SPSM, *Vad säger elever med funktionsnedsättning om trygghet, studiero och studiemotivation?* 2019.

2.2.3 Barnrättsperspektivet är en central del av SPSM:s utåtriktade arbete

Av våra intervjuer framgår att rollen som pådrivande rättighetsaktör ses som central i de delar av SPSM:s utåtriktade arbete som omfattas av granskningen. Medarbetare på SPSM beskriver att de i möten med skolor, huvudmän och statliga aktörer ser som sin uppgift att sprida kunskap om de rättigheter som barn med funktionsnedsättningar har – enligt barnkonventionen, FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och skollagen. En enhetschef beskriver hur barnrättsperspektivet kommer till uttryck i arbetet med att ge specialpedagogiskt stöd:

Det sker i princip i allt. Från att vi ställer frågor om hur barnens röst blir hörd. Till att vi har med oss det i arbetet. Att säkerställa barnets rätt till en god utbildning, till exempel. Det är därför vi finns till. Oavsett om vi pratar om en blind elev i årskurs 7 eller om vi pratar om en utmanande elevgruppverksamhet som håller på att införa särskilda undervisningsgrupper för man tycker att det är en bra lösning. Då kan vi bli barnrättsaktörer i det att vi ställer frågor kring hur de har tänkt kring det och hur de funderar kring alla barns rätt till utbildning i det arbetet. Ibland kan man luta sig mot det, att för att vi ska kunna ge de här barnen rätt till utbildning så behöver vi ha dem i en liten särskild grupp. Men då plockar man kanske bort andra delar av barnens rätt.³⁴

Rådgivare inom specialpedagogiskt stöd uppger vidare att de lägger mycket vikt vid att ställa frågor om hur skolorna de möter involverar elever i utbildningen och i att utreda stödbehov. Det är i enlighet med SPSM:s process för rådgivningen, där rådgivare ska dokumentera hur verksamheterna arbetar för att beakta elevers åsikter, synpunkter och inflytande.³⁵ En rådgivare beskriver hur dessa frågor kan fungera som en uppmaning för skolor som inte systematiskt involverar elever att bli bättre på detta:

Jag jobbar ofta med skolor eller kommuner. Och då är det alltid en fråga som vi har: ”Hur kommer ni i det här arbetet att få eleverna involverade?” Och då säger de: ”Ja det där måste vi ta tillbaka och fundera på.” Så kommer de tillbaka och så har de tänkt. Så det är ju en punkt som alltid finns med. När jag jobbar inom hörsel frågor: ”Men vad säger eleven själv då, om det där som är svårt?” Ja, då kommer det ju fram att det har de inte frågat. Det är fortfarande väldigt vanligt.³⁶

³⁴ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-04-11.

³⁵ SPSM, *Manual för arbetets bedrivande i 4.4.3 Ge stöd i specialpedagogiska frågor*, 2023.

³⁶ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-03-21.

En företrädare för SPSM reflekterar kring att det i detta arbete inte alltid anses tillräckligt att hänvisa till skollagen, trots att barnets rätt att komma till tals är tydligt framskrivnen där. Personen noterar att hänvisning till barnkonventionen signalerar en tydligare förpliktelse till skolorna:

Det finns någonting lite lojt med att hänvisa till skollagen. Det kan bli att: "Det gör vi redan." ... Så jag tycker att barnkonventionen har fortfarande en slags förpliktelse som det signalerar, på ett sätt som jag inte är säker på att skollagen alltid signalerar. Men det är inte det juridiska jag pratar om nu. Det är mer det kommunikativa.³⁷

Enligt intervjupersoner strävar man också efter att lyfta barnrätts- och funktionsrättsperspektivet i samarbeten och diskussioner med andra skolmyndigheter och i kontakter med Regeringskansliet.³⁸ I remissvar till regeringen och myndigheter har SPSM ofta ett uttalat barnrättsperspektiv, exempelvis genom att man betonar barnets rätt till en inkluderande utbildning och hänvisar till relevanta regelverk.³⁹

2.2.4 Utmaningar och utvecklingsbehov kvarstår i SPSM:s barnrättsarbete

I intervjuer och i SPSM:s egna uppföljningar framkommer att utmaningar och utvecklingsbehov kvarstår i myndighetens rättighetsarbete. Bland annat framförs att barnrättsperspektivet ännu inte genomsyrar alla verksamhetsområden. Exempel på områden där ett barnrättsperspektiv kan stärkas sägs vara vid rekrytering av ny personal, i budgetfördelningen och i framtagandet av stödmaterial.⁴⁰

Gällande SPSM:s strävan efter att pröva barnets bästa i alla åtgärder och beslut som rör barn, framförs flera utvecklingsbehov. Bland annat uppges det vara svårt för vissa medarbetargrupper att bedöma när provningar av barnets bästa ska göras och i vilken omfattning. Andra brister är att alla medarbetare inte har kompetensen att göra "barnrättsliga reflektioner", att provningar av barnets bästa görs för sent i arbetsprocessen och att man underskattar hur mycket tid som krävs för att göra en provning, med följderna att den inte görs grundligt.⁴¹

Medarbetare som arbetar nära elever och skolor beskriver att perspektivträngsel ibland uppstår när barnets rättigheter, rättigheter för personer med funktionsnedsättning och jämställdhetsmål ställs emot varandra inom ett ärende. De uppger att det kan vara svårt att veta hur de olika perspektiven och regelverken ska

³⁷ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-05-02.

³⁸ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-02-13, 2023-03-21, 2023-03-28, 2023-03-29, 2023-03-30, 2023-04-19.

³⁹ Exempelvis SPSM, *Svar på remiss av promemorian Elever i grundskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasieskolan ska lättare få läsa i snabbare takt och på en högre nivå*, 2022; SPSM, *Yttrande över Statens ansvar för skolan (SOU 2022:53) U2022/03532*, 2023.

⁴⁰ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-02-13, 2023-03-29.

⁴¹ SPSM, *Kvalitetsgranskning av myndighetens arbete med att implementera riktlinjer för provningar av barnets bästa*, 2021. Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-02-13, 2023-04-19.

balanseras och vilka som ska väga tyngst i myndighetens olika arbetsområden.⁴² Att skolor är organiserade utifrån grupper av barn och att skollagen och barnkonventionen är skrivna utifrån individens rättigheter, kan också ge upphov till rättighetsdilemman både i myndighetens arbete och för de skolor och huvudmän den möter.⁴³ Ett exempel är situationer där det enskilda barnets rätt till likvärdig utbildning ställs mot en grupp barns behov av studiero.⁴⁴

Intervjupersoner understryker att SPSM är en stödjande verksamhet och inte har i uppgift att kontrollera hur skolorna efterlever regelverken. SPSM ger i första hand stöd till de skolor och huvudmän som ber om hjälp och har svårare att nå ut med kunskap och stöd till andra skolor, huvudmän och beslutsfattare.⁴⁵

Medarbetare inom rådgivningsverksamheten noterar vidare att många skolor står inför organisatoriska utmaningar av olika slag. Bland annat påverkar kommunala neddragningar skolornas möjligheter att ge elever det stöd de har rätt till. Det kan göra det svårt för SPSM att ge råd och stöd på en nivå som skolorna har förutsättningar att följa.⁴⁶ SPSM har också i sin årsredovisning för 2022 aviserat att skolors stödbehov i vissa fall överstiger myndighetens kapacitet.⁴⁷

I SPSM:s årsredovisning⁴⁸ och strategi⁴⁹ noteras att avsaknaden av kunskap och statistik om hur barn med funktionsnedsättning har det i skolan gör det svårt att följa upp och säkerställa att deras rättigheter främjas, tillvaratas och tillämpas.⁵⁰

Intervjupersoner uttrycker att det också vore värdefullt med ett kvalitativt underlag om hur barn med funktionsnedsättning har det i skolan, likt den barnpanelsrapport som tidigare publicerats av SPSM.⁵¹

En intervjuperson anmärker att SPSM:s rättighetsarbete inte är samordnat med andra myndigheter eller med aktörer som SKR. Det betyder att man ibland dubbelarbetar eller jobbar i olika takt med andra nationella aktörer, med följden att skolor och huvudmän i vissa fall får olika budskap från dem.⁵²

⁴² Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-04-04, 2023-05-05.

⁴³ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-04-11. Jämför även intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-23.

⁴⁴ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-05-04.

⁴⁵ Intervju med företrädare för SPSM, 2023-01-25.

⁴⁶ Intervjuer med företrädare för SPSM 2023-04-11, 2023-03-30.

⁴⁷ SPSM, *Årsredovisning 2022, 2023*, s. 5.

⁴⁸ SPSM, *Årsredovisning 2022, 2023*.

⁴⁹ SPSM, *Strategi för SPSM 2023–2027. Vår väg till en likvärdig utbildning för alla*, u.å.

⁵⁰ Jämför dir. 2022:73; SOU 2023:95.

⁵¹ Intervjuer med företrädare för SPSM, 2023-03-28, 2023-04-21.

⁵² Intervju med företrädare för SPSM 2023-02-13.

3 Skolverket

3.1 Skolverkets interna styrning och stöd för att tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter är begränsad

I detta avsnitt beskriver vi Skolverkets interna styrning av hur de ska tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter i sin verksamhet.

3.1.1 Skolverkets interna styrning och stöd för att tillämpa barnkonventionen och barnets rättigheter är begränsad

Skolverkets interna styrning kring arbetet med barnets rättigheter och barnkonventionen är relativt begränsad. Det finns till exempel inga interna styrdokument på övergripande nivå, som en strategi eller handlingsplan, som styr eller stödjer ett barnrättsarbete. Att Skolverket ska tillämpa barnets rättigheter och barnkonventionen framgår i stället i Skolverkets processer⁵³ för myndighetens olika verksamheter.⁵⁴

Vår granskning⁵⁵ visar att Skolverkets processer anger *att* Skolverket ska beakta barnkonventionen i arbetet, men sällan *när* eller *hur* det bör göras. Två exempel på huruvida barnkonventionen syns i processerna följer nedan.

- När Skolverket ska ta fram *läroplansanknutna styrdokument* (till exempel förslag till läroplaner eller kursplaner) ska Skolverket i en konsekvensutredning beskriva hur barnets bästa har beaktats i framtagandet av förslagen.⁵⁶ Konsekvensutredningen ska påbörjas i ett tidigt skede och utarbetas löpande i arbetet. Det finns dock ingen utvecklad styrning av vad det innebär att beakta barnets bästa eller när och hur det kan göras, till exempel i vilka skeden av arbetet eller för vilken typ av frågeställningar.⁵⁷
- När Skolverket ska ta fram *insatser för skolutveckling* (till exempel fortbildningsinsatser riktade till skolpersonal) kan en prövning av barnets bästa behöva göras, till exempel om en befintlig insats ska ändras och det bedöms att ändringarna kan få större konsekvenser för barn. Det finns ingen

⁵³ Processerna beskriver syften och former för Skolverkets verksamheter, till exempel vad som ska göras eller tas fram, vilken ansvars- och arbetsfördelning som gäller, vilka regler som styr arbetet och vilka intressenter som påverkar eller påverkas av processerna. Syftet med processerna är att öka systematiken i det myndigheten gör och skapa förutsättningar för effektiv samverkan över organisationsgränserna.

⁵⁴ Skriftliga svar från Skolverket, 2023-03-02.

⁵⁵ Vi har granskat fyra av Skolverkets processer: "Utarbeta läroplansanknutna styrdokument", "Bedriva nationella skolutvecklingsprogram", "Genomföra uppföljnings- och utvärderingsstudier" samt "Utarbeta allmänna råd", se bilaga 2.

⁵⁶ Skolverket, *Processbeskrivning: Utarbeta läroplansanknutna styrdokument*, 2020, s. 4–5; Skolverket, *Mall för konsekvensutredning*, u.å.

⁵⁷ I början av 2023 beslutade Skolverket om en rutin för att bedöma barnets bästa inom ramen för processen. Rutinen ger viss vägledning kring hur man kan gå till väga för att beakta barnets bästa. Skolverket har dock inte klargjort när i processen som rutinen ska eller bör användas, och den har inte använts på något konkret projekt ännu. Källa: Skriftliga svar från Skolverket, 2023-03-03; Skolverket, *Rutin för barnets bästa i process 6.1.1 Utarbeta läroplansanknutna styrdokument*, 2023.

vägledning kring när en prövning av barnets bästa är aktuell eller hur man kan gå till väga. Det finns dock en hänvisning till Barnombudsmannens webbplats och deras stöd.⁵⁸

Enligt våra intervjuer är det en självklarhet för Skolverkets medarbetare att barnrättsperspektivet ska ingå i arbetet, eftersom verksamheten ytterst syftar till att tillgodose barnets rätt till bland annat utbildning och utveckling. Att ha ett barnrättsperspektiv innebär enligt intervjupersoner bland annat att alltid ha barnets bästa i åtanke, att de material som Skolverket tar fram ska bidra till att barn når så långt som möjligt i sin utveckling eller att materialen ska bidra till att stärka barnets rättigheter ute i skolverksamheterna.⁵⁹ Samtidigt konstaterar intervjupersoner att Skolverkets verksamhet främst riktar sig till huvudmän, rektorer och skolpersonal. Därför anses det inte alltid självklart att exempelvis involvera barn och elever i myndighetens arbete.⁶⁰

3.1.2 Skolverkets barnrättsliga utvecklingsarbete har visat begränsade resultat hittills, men en rutin för att pröva barnets bästa togs fram 2023

Skolverket har ett utvecklingsarbete för att öka barnrättsperspektivet i fyra av sina processer och att tillämpa det på utvalda projekt. Utvecklingsarbetet inleddes 2019 i samband med att Skolverket ingick i regeringens kunskapslyft.⁶¹ Skolverket såg över de fyra processerna 2019 så att de tydliggör att barnrättsperspektivet ska beaktas och, i vissa fall, även när det kan vara aktuellt (se exempel ovan). Därefter har arbetet i mångt och mycket stannat av. Enligt våra intervjuer har frågan inte upplevts vara prioriterad.⁶² Inriktningen på utvecklingsarbetet gäller dock fortfarande och ingår i Skolverkets verksamhetsplan för 2023.⁶³ Under våren 2023, det vill säga samtidigt som Riksrevisionens granskning genomfördes, tog Skolverket fram en rutin för att pröva barnets bästa för *en* av de fyra utpekade processerna. Rutinen har inte börjat användas ännu.⁶⁴

⁵⁸ Skolverket, *Processbeskrivning: Bedriva nationella skolutvecklingsprogram*, 2021, s. 5–6; Skolverket, *Strategi för stöd till skolutveckling*, 2021, s. 3; Skolverket, *Stöd i arbetet med att göra en översyn av insats*, u.å.; Skolverket, *Stöd i arbetet med att ta fram en insatsbeskrivning*, u.å.

⁵⁹ Till exempel intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-02-28.

⁶⁰ Till exempel intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-27; 2023-05-30.

⁶¹ Skolverket, *Slutredovisning av regeringsuppdraget "Den praktiska tillämpningen av barnkonventionen"*, 2019.

⁶² Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; 2023-02-27; 2023-04-12; 2023-06-14; Skriftliga svar från Skolverket, 2023-03-03.

⁶³ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; e-post från Skolverket 2023-03-02; möte med företrädare för Skolverket, 2023-03-30.

⁶⁴ Det är samma rutin som beskrivs i fotnot 54. Skriftliga svar från Skolverket, 2023-03-03; Skolverket, *Rutin för barnets bästa i process 6.1.1 Utarbeta läroplansanknutna styrdokument*, 2023.

3.1.3 Skolverket ska i sin kvalitetssäkring se till att barnrättsperspektivet beaktas i verksamheten ...

Skolverket har inget internt stöd specifikt för hur barnrättsperspektivet kan beaktas, till exempel för att bedöma barnets bästa eller för att intervjua barn och elever i samband med utarbetande av förslag. Det interna stödet består i stället av internt samarbete mellan kollegor på Skolverket och de rutiner som finns för generell kvalitetssäkring. När medarbetare har frågor om barnets rättigheter kan de exempelvis vända sig till Skolverkets skoljurister och Skolverkets GD-stab som ansvarar för att samordna myndighetens arbete med mänskliga rättigheter.⁶⁵ När det är aktuellt att intervjua elever förekommer att Skolverkets analysavdelning bidrar med stöd i planeringen av intervjuer.⁶⁶

Flera intervjupersoner lyfter att samarbetet mellan kollegor är viktigt för att säkerställa att barnrättsperspektivet beaktas i verksamheten. När arbetsgrupper tillsätts, exempelvis för att ta fram förslag till nya kursplaner eller stödmaterial, bemannas de med olika kompetenser vilket bidrar till att fånga upp olika perspektiv, däribland barnets bästa.⁶⁷ Det finns också rutiner för kvalitetssäkring, där exempelvis jurister granskar utkast till styrdokument och stödmaterial utifrån bland annat ett barnrättsperspektiv.⁶⁸ I vissa arbeten inhämtas även synpunkter från externa aktörer genom samråd eller remisser, däribland från organisationer som företräder eller har kunskap om barn och elevers intressen. På så sätt menar intervjupersoner att Skolverket fångar upp olika perspektiv och frågor som är relevanta för barnets rättigheter.⁶⁹ En person uttrycker det så här:

Det finns många ambassadörer för barnen. Vi får såklart inte glömma att barnen själva ska få sin röst hörd. Men vi har en bra "säkerhetsdel", om man säger så. När saker går ut på externremiss får vi definitivt veta om vi inte har haft barns bästa i beaktande. Då är det någon ambassadör som i så fall fångar upp det.⁷⁰

3.1.4 ... men det finns behov av att utveckla den interna styrningen och stödet så att Skolverket tillämpar barnrättsperspektivet mer systematiskt

Samtidigt tyder våra intervjuer på att det finns ett behov av att förtydliga Skolverkets barnrättsperspektiv på olika sätt. En person framför att även om det står i ett stöddokument att man ska beakta ett barnrättsperspektiv betyder inte det att medarbetare

⁶⁵ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-03-27; 2023-02-28; 2023-04-12.

⁶⁶ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-03-16; 2023-05-29.

⁶⁷ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-28; 2023-03-16.

⁶⁸ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-03-27; Skolverket, *Processbeskrivning: Utarbeta läroplansanknutna styrdokument*, 2020; Skolverket, *Processbeskrivning: Utarbeta allmänna råd*, 2018.

⁶⁹ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-02-27; 2023-03-16. Jämför även intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-28.

⁷⁰ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-16.

och chefer vet vad det innebär. En annan person uttrycker att Skolverkets barnrättarbete behöver bli tydligare:

Problemet för oss är att vi alltid har barnets bästa i fokus men det är inte alltid strukturerat. Det skulle behöva vara mer strukturerat – har vi verkligen, verkligen tagit hänsyn till barnets bästa?⁷¹

Därför uttrycker intervjupersoner dels att Skolverket behöver *redovisa* tydligare hur man har beaktat barnrättsperspektivet i sitt arbete,⁷² dels att det behövs mer *stöd* för hur Skolverket kan arbeta för att ta hand om barnrättsperspektivet. Det kan handla om vad det innebär och hur det kan göras, till exempel om mer utförliga barnkonsekvensanalyser behövs när man tar fram utkast till nya styrdokument. Sådan information kan antingen tydliggöras i själva processerna genom rutiner och mallar, eller genom kunskaps- och kompetensutvecklingsinsatser, så att medvetenheten ökar bland medarbetare och chefer.⁷³

3.1.5 Medarbetare efterfrågar bättre stöd för att involvera barn och elever

Flera personer menar också att Skolverket borde inhämta barns och elevers synpunkter i högre utsträckning än vad som görs idag,⁷⁴ men att det i så fall behövs mer stöd för att planera och utföra sådana kontakter.⁷⁵ I intervjuer framförs att det finns en osäkerhet kring när Skolverket bör inhämta barns och elevers synpunkter direkt och när det räcker att använda kunskapsunderlag där barn kommit till tals sedan tidigare. Det finns också en osäkerhet kring när det är lämpligt att ha kontakt med elevorganisationer eller med enskilda barn.⁷⁶ Därtill uppger medarbetare att de behöver stöd i att utforma kontakter med barn så att kontakterna faktiskt bidrar till Skolverkets verksamhet. Det är inte givet hur man ska involvera barn och elever i arbetet med exempelvis ett styrdokument. Här framhålls också vikten av att det som kommer fram i kontakterna med barn och elever beaktas, så att det inte bara är något som görs pliktskyldigt.⁷⁷

Skolverkets företrädare påpekar också att det finns resursmässiga utmaningar med att involvera barn och elever. Medarbetare uppger att även om de har viss frihet att själva välja när de involverar barn och elever har de inte alltid tillräckligt med tid för att planera och genomföra det.⁷⁸ Ibland kan Skolverket involvera lärare för att

⁷¹ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-27.

⁷² Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; 2023-02-27; 2023-06-02.

⁷³ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-02-27; 2023-03-16; 2023-04-12; 2023-05-30; 2023-06-14; skriftliga svar från Skolverket, 2023-03-03.

⁷⁴ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; 2023-02-23; 2023-03-16.

⁷⁵ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-16.

⁷⁶ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-16. Jämför intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-27.

⁷⁷ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-27; 2023-03-16; 2023-05-29; 2023-06-02.

⁷⁸ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; 2023-02-27; 2023-03-16; 2023-04-12.

observera eller intervjuar eleverna samt för att tolka intervjuaren. En sådan insats behöver då vägas mot risken för att belasta lärarna med ytterligare arbetsuppgifter.⁷⁹

3.2 Skolverkets tillämpning av barnrättsperspektivet i beslut och uppföljning har vissa brister

I det här avsnittet beskriver vi Skolverkets faktiska tillämpning av barnrättsperspektivet i arbetet med att ta fram, besluta om och följa upp styrdokument och stödmaterial.

3.2.1 Skolverkets bedömningar av barnets bästa är översiktliga och kortfattade

Granskningen visar att Skolverket inte tydligt redovisar hur de har bedömt och beaktat barnets bästa när Skolverket har tagit fram och beslutat om styrdokument och stödmaterial som vi har granskat. Av Skolverkets konsekvensutredningar framgår motivet till de ändringar som föreslås och vilka de förväntade konsekvenserna är för barn och elever på övergripande nivå. Skolverket bedömer också att de föreslagna ändringarna är förenliga med barnkonventionens artiklar samt bestämmelsen i skollagen om att barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning.⁸⁰ Men de redovisar inte vad bedömningen bygger på eller vilka av barnets rättigheter som har varit relevanta att beakta i arbetet, till exempel med hänsyn till olika grupper av barn och deras förutsättningar.⁸¹ Enligt intervjupersoner är kunskapen om barnets rättigheter en viktig utgångspunkt när styrdokument eller stödmaterial ses över och tas fram. En intervjuperson beskriver att det inte handlar om att identifiera *om* barn berörs, utan att identifiera vilka grupper av barn som berörs, vilka rättigheter som aktualiseras, hur de förhåller sig till varandra och om det finns motstridiga intressen.⁸² Men detta framgår alltså sällan av Skolverkets underlag.

3.2.2 Beslut om att se över styrdokument och stödmaterial grundar sig till viss del på kunskap om hur elever påverkats av tidigare beslut

Skolverket beslutar om att se över styrdokument och stödmaterial baserat på breda behovsanalyser som bland annat inkluderar underlag om vilka konsekvenser som tidigare beslut har haft för elever. Här kan ingå rapporter där elever varit informanter och lämnat synpunkter.⁸³ Skolverket kan också hänvisa till möten som genomförts

⁷⁹ Skolverket, *Elevintervjuer i grundskolan*, 2021, s. 9–11; intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-16.

⁸⁰ Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till ändringar i kursplanerna och kunskapskraven i samtliga ämnen i grundskolan och sameskolan, vissa ämnen i specialskolan samt vissa ämnesplaner på gymnasial nivå*, 2019, s. 15; Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd, och åtgärdsprogram*, 2021, s. 6.

⁸¹ Till exempel beroende på ålder, funktionsnedsättning eller socioekonomisk bakgrund.

⁸² Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-27. Jämför även intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-02-27; 2023-02-28; 2023-03-16.

⁸³ Skolverket, *Fördjupad analys av uppdraget Stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd*, u.å., s. 16, 34 och 46; Skolverket, *Behovsanalys kring kurs- och ämnesplaner samt kunskapskrav*, 2019, s. 8, 10–11, 18–21; intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-23.

med elevorganisationer, föräldraföreningar eller organisationer som företräder vissa elevgruppers intressen.⁸⁴

Samtidigt är elevers behov belysta på relativt övergripande nivå. Till exempel saknas ofta information om hur olika grupper av barn eller elever med olika förutsättningar har påverkats av tidigare beslut.⁸⁵ Underlagen har företrädesvis ett lärarperspektiv, och handlar till största del om vad tidigare beslut haft för konsekvenser för lärare och deras förutsättningar att undervisa och bedöma elevers kunskaper.⁸⁶

3.2.3 Elevorganisationer har involverats när styrdokument tagits fram, men det framgår inte hur synpunkterna har beaktats

Granskningen visar att Skolverket har haft möten med elevorganisationer när förslag till nya styrdokument arbetats fram. Elevorganisationer har också lämnat synpunkter på förslag som skickats på remiss. Men vilka synpunkter som elevorganisationer har framfört vid möten eller på remisser framgår inte i Skolverkets underlag.⁸⁷ Det är också otydligt hur Skolverket har beaktat synpunkterna. Av våra intervjuer på Skolverket framgår dock att elevorganisationernas synpunkter varit värdefulla och uppskattade.⁸⁸ Till exempel var de betydelsefulla för att Skolverket inkluderade ett nytt avsnitt om elever och vårdnadshavare i de allmänna råden för extra anpassningar och särskilt stöd.

3.2.4 Mindre vanligt att Skolverket tar del av enskilda elevers synpunkter när förslag arbetas fram, även om det finns exempel på det

Medan Skolverket regelbundet involverar elevorganisationer i sitt arbete, är det mindre vanligt att de involverar enskilda elever.⁸⁹ Att enbart vända sig till elevorganisationer kan vara problematiskt eftersom dessa inte är representativa och eftersom de framför allt företräder äldre barn.⁹⁰ Två exempel på när Skolverket har involverat enskilda elever, som dock avser andra former grundskolan, är dock följande:

⁸⁴ Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till ändringar i kursplanerna och kunskapskraven i samtliga ämnen i grundskolan och sameskolan, vissa ämnen i specialskolan samt vissa ämnesplaner på gymnasial nivå*, 2019, s. 15.

⁸⁵ Det finns dock ett par exempel där olika elevgrupper nämns, som elever med vissa neuropsykiatriska funktionsnedsättningar eller elever från hem med svaga studietraditioner. Se t.ex. Skolverket, *Behovsanalys kring kurs- och ämnesplaner samt kunskapskrav*, 2019, s. 5 och 11.

⁸⁶ Jämför Skolverket, *Fördjupad analys av uppdraget Stödmaterial för utredning av en elevs behov av särskilt stöd*, u.å; Skolverket, *Behovsanalys kring kurs- och ämnesplaner samt kunskapskrav*, 2019.

⁸⁷ Jämför Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till ändringar i kursplanerna och kunskapskraven i samtliga ämnen i grundskolan och sameskolan, vissa ämnen i specialskolan samt vissa ämnesplaner på gymnasial nivå*, 2019; Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd, och åtgärdsprogram*, 2021; Skolverket, *Anteckningar från Samråd 2 (föräldraföreningar och intresseorganisationer)*, 2020.

⁸⁸ Intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-03-16.

⁸⁹ Enskilda elever var exempelvis inte involverade i de arbeten vi har granskat. I ett arbete hade Skolverket dock planer på att intervjua elever, men pandemin förhindrade det. Se Skolverket, *Konsekvensutredning avseende förslag till allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd, och åtgärdsprogram*, 2021, s. 6.

⁹⁰ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-14; elevorganisation 2023-02-21.

- Elevintervjuer i förskolan
 - Skolverket genomförde barnintervjuer i samband med revideringen av allmänna råd om måluppfyllelse inom förskolan och i samband med revideringen av förskolans läroplan.⁹¹
 - De frågor som ställdes till barnen var relaterade till förskolans läroplan, till exempel vad man lär sig, vad som är roligt eller svårt och vilka som bestämmer i förskolan.⁹²
 - Skolverket har redovisat vad som framkommit i intervjuerna. Det framgår dock inte vad intervjuerna syftade till, hur de har beaktats eller vad de tillfört.⁹³
- Elevintervjuer och observationer i grundsärskolan
 - Inom ramen för revideringen av grundsärskolans kursplaner intervjuade och observerade Skolverket elever i grundsärskolan.⁹⁴ Syftet var att undersöka elevers engagemang och upplevelser av det föreslagna nya innehållet i kursplanerna, för att detta skulle användas som underlag i arbetet med revideringen.⁹⁵
 - Elevintervjuerna bidrog till att Skolverket ändrade en formulering i en av kursplanerna. I övrigt bekräftade elevintervjuerna att innehållet i kursplanerna verkade fungera bra. Intervjuerna har också kommit till nytta när stödmaterial tagits fram för implementeringen av kursplanerna.⁹⁶
 - Arbetet med elevintervjuerna dokumenterades i en intern rapport på Skolverket där bland annat metod, resultat och lärdomar framgår.⁹⁷

En möjlig förklaring till att enskilda involverats i ovanstående fall kan vara att det saknas motsvarigheter till elevorganisationer, till exempel för förskolan.

3.2.5 Inget uttryckligt barnrättsperspektiv i Skolverkets uppföljning av styrdokument eller stödmaterial

Skolverket följer löpande upp hur styrdokument och stödmaterial implementeras och fungerar i skolor, bland annat genom samarbete med så kallade referensskolor.⁹⁸

⁹¹ Skolverket, *Konsekvensutredning, Förslag till allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*, 2016; Skolverket, *Konsekvensutredning avseende Skolverkets förslag till reviderad läroplan för förskolan*, 2017.

⁹² Skolverket, *Anteckningar barnintervjuer förskolan*, 2016; Skolverket, *Barnintervjuer i grupp (5–6 barn i åldrarna 3–5 år), Referensförskolor*, 2017.

⁹³ Skolverket, *Konsekvensutredning, Förslag till allmänna råd om måluppfyllelse i förskolan*, 2016; Skolverket, *Konsekvensutredning avseende Skolverkets förslag till reviderad läroplan för förskolan*, 2017.

⁹⁴ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-05-29.

⁹⁵ Skolverket, *Elevintervjuer i grundsärskolan*, 2021, s. 1.

⁹⁶ Skolverket, *Elevintervjuer i grundsärskolan*, 2021, s. 1 och 10; intervju med företrädare för Skolverket, 2023-05-29.

⁹⁷ Skolverket, *Elevintervjuer i grundsärskolan*, 2021.

⁹⁸ Skolverkets referensskolor är skolor som Skolverket samarbetar med för att få synpunkter på styrdokument och stödmaterial, idéer till fortsatt stöd och kunskap om hur exempelvis kurser utvecklas i enlighet med mål.

Utöver de löpande uppföljningarna gör Skolverket också utvärderingar med ett längre tidsperspektiv. Vår granskning visar att uppföljningarna och utvärderingarna inte uttryckligen handlar om barnets rättigheter eller vilka konsekvenser som beslut och åtgärder har fått för barn. Styrdokument följs upp och utvärderas med utgångspunkt i de vägval som gjordes och intentioner man hade när de togs fram.⁹⁹

Precis som i övriga delar av Skolverkets verksamhet är det också mindre vanligt att Skolverket möter barn och elever i sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete. Det förekommer att Skolverket involverar barn som respondenter eller informanter i utvärderingar och andra studier, men det är vanligare att utvärderingar och studier bygger på huvudmäns, rektorers eller skolpersonals perspektiv.¹⁰⁰

Ett exempel på ett område där ett tydligare barnrättsperspektiv i uppföljningen vore relevant gäller den kunskap som barn får om sina rättigheter genom skolundervisningen.¹⁰¹ Kunskap om barnets rättigheter ingår i grundskolans kursplan för bland annat samhällskunskap.¹⁰² I kursplanen finns en tanke om progression, där innehållet ska gå från att vara elevnära och konkret i tidigare åldrar, till att bli mer teoretiskt, med internationella utblickar, i högre årskurser.¹⁰³

Flera intervjupersoner i granskningen framför dock att undervisningen om barnets rättigheter är för abstrakt idag och att barn inte får tillräcklig kunskap om vad rättigheterna innebär för dem själva. Det betyder att barn inte får den kunskap de behöver för att förstå när deras rättigheter kränks, till exempel i möten med olika samhällsaktörer, men inte heller den handlingskompetens de behöver för att kunna utkräva sina rättigheter.¹⁰⁴ Intervjupersonerna framför att praktiskt tillämpbar kunskap om vad barnets rättigheter betyder för barnen själva behöver förstärkas i undervisningen och även återkomma i senare årskurser.¹⁰⁵ Detta tyder på att det finns skäl för Skolverket att följa upp huruvida innehållet om barnkonventionen i kursplanen för samhällskunskap ger barn tillräcklig kunskap om de egna rättigheterna.

⁹⁹ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-23; 2023-02-27; 2023-02-28; 2023-06-02; 2023-06-14. Som exempel kan nämnas att utvärderingen av förskolans läroplan från 2018 bland annat fokuserat på resultatet av att begreppet "undervisning" infördes som nytt begrepp i läroplanen.

¹⁰⁰ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-06-14; skriftliga svar från Skolverket, 2023-05-26.

¹⁰¹ Att det är viktigt att barn får kunskap om sina rättigheter framgår av barnkonventionen och betonas bland annat i skollagens förarbeten och strategin för att stärka barnets rättigheter. Se barnkonventionen artikel 29 och 42; Prop. 2009/10:165, s.311; Prop. 2009/10:232, s. 14, 22–23; Prop. 2017/18:186, s. 98.

¹⁰² Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lgr22, 2022, avsnitt 5.15.

¹⁰³ Skolverket, *Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap. Grundskolan*, 2022, s. 19, 28–29; intervju med företrädare för Skolverket 2023-02-13.

¹⁰⁴ Intervjuer med företrädare för SPSM 2023-03-23; elevorganisationer 2023-02-21, 2023-02-27; intresseorganisation 2023-02-09; sakkunnig 2023-02-01a; gruppintervju med elever i skola, 2023-04-13. Jämför även SOU 2023:40, s. 135–137.

¹⁰⁵ Företrädare för Skolverket instämmer i resonemanget, men menar samtidigt att det är nödvändigt att göra prioriteringar i kursinnehållet eftersom det är mycket som ska rymmas i ämnet samhällskunskap. Myndigheten har i den senaste revideringen av kursplanen haft en ambition om att minska detaljstyrningen. Intervju med företrädare för Skolverket 2023-02-23. Jämför även Olsson m.fl., "Barns rättigheter som tvärvetenskapligt kunskapsfält i svensk lärarutbildning", 2020, som tar upp vilken position som kunskapsfältet för barns rättigheter har inom svensk lärarutbildning (se t.ex. s. 56).

3.3 Skolverket synliggör elevers rätt till delaktighet i sina externa produkter, men sällan hur rättigheter kan behöva vägas mot varandra

I det här avsnittet beskriver vi om Skolverkets utformning av styrdokument och stödmaterial¹⁰⁶ främjar att skolor och huvudmän tillämpar barnkonventionen.

3.3.1 Skolverket lyfter fram elevers rätt till delaktighet på olika sätt i styrdokument och stödmaterial

Skolverket synliggör elevers rätt till delaktighet på olika sätt i de styrdokument och stödmaterial som riktar sig till skolor och huvudmän. Ett exempel är att Skolverket kommenterar hur lärare kan relatera undervisningen om demokratiska principer i ämnet samhällskunskap till elevernas erfarenheter och deltagande.¹⁰⁷ Ett annat exempel är att Skolverket i sina allmänna råd tydligt rekommenderar skolpersonal att involvera elev och vårdnadshavare i arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd.¹⁰⁸ Detta är i enlighet med såväl barnkonventionens artikel 12 och 23 som med skollagens bestämmelser¹⁰⁹ och intentionerna¹¹⁰ bakom dem.

Skolverket har också olika typer av stödmaterial för skolors arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och utredningar av elevers behov av stöd. Även i dessa framhåller Skolverket elevers rätt till delaktighet och vikten av att tillvarata elevens och vårdnadshavarens kunskap om elevens lärmiljö och situation.¹¹¹

3.3.2 Skolverkets styrdokument och stödmaterial tar sällan upp principen om barnets bästa och ger begränsad vägledning kring hur olika rättigheter kan behöva vägas mot varandra

Medan Skolverket synliggör elevers rätt till delaktighet på olika sätt, är det mindre vanligt att Skolverket tar upp principen om barnets bästa i sina styrdokument och stödmaterial. Barnets bästa nämns endast ett fåtal gånger, och då kortfattat. Till exempel saknas beskrivning av vad barnets bästa innebär.¹¹²

¹⁰⁶ Med styrdokument och stödmaterial avses sådana som riktar sig till skolverksamheterna. Styrdokument är t.ex. allmänna råd eller förslag till kursplaner. Stödmaterial är olika former av stöd till skolutveckling riktade till professioner inom skolan, t.ex. fortbildnings- eller kompetensutvecklingsmaterial, tryckt material på webben eller webinarier.

¹⁰⁷ Skolverket, *Kommentarmaterial till kursplanen i samhällskunskap. Grundskolan*, 2022, s. 19 och 27.

¹⁰⁸ Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:334) om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

¹⁰⁹ 3 kap. 7 och 9 §§ skollagen (2010:800)

¹¹⁰ Prop. 2009/10:165, s. 287–288.

¹¹¹ Skolverket, *Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, 2022, s. 17 och 21; Skolverket, "Organisera arbetet med de allmänna råden för extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram", hämtad 2023-03-06; Skolverket, "Utredning av en elevs behov av särskilt stöd", hämtad 2023-03-06. Särskilt stöd materialet "Utredning av en elevs behov av särskilt stöd" innehåller praktisk vägledning och material för att involvera eleven i utredningen av dennes behov av särskilt stöd. Till exempel finns underlag i form av bilder för samtal med eleven. Stöd materialet har tagits fram av Skolverket och SPSM på uppdrag av regeringen.

¹¹² Jämför Skolverket, *Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, 2022, s. 21; Skolverket, "Utredning av en elevs behov av särskilt stöd", hämtad 2023-03-06.

Vidare ger de granskade styrdokumenterna och stödmaterialen begränsad vägledning till hur olika rättigheter förhåller sig till varandra och kan behöva vägas mot varandra. Ett undantag där Skolverket dock ger viss sådan vägledning, handlar om avvägningen mellan rätten till särskilt stöd i form av att eleven får undervisning i en mindre grupp eller enskilt, och rätten till att vara del av en gemenskap och ett sammanhang. Det finns en huvudregel om att särskilt stöd i första hand ska ges till eleven inom dennes elevgrupp. Men om det finns särskilda skäl kan en elev få undervisning i en mindre grupp eller enskilt. Den typen av stöd behöver då vägas mot elevens möjligheter till lärande och utveckling och elevens behov av att få tillhöra en gemenskap och att vara delaktig. I detta ger alltså Skolverket viss vägledning, utifrån skollagen och dess förarbeten.¹¹³

Utformningar av extra anpassningar och särskilt stöd till elever debatteras regelbundet i media och bland forskare, bland annat eftersom det finns osäkerheter kring hur vissa insatser påverkar elevers lärande och mående på längre sikt.¹¹⁴ Vår genomgång av Skolverkets styrdokument och stödmaterial visar dock att dessa innehåller begränsad vägledning kring vad som är relevant att tänka på när det gäller hur anpassningar och särskilt stöd påverkar elever på kortare eller längre sikt.

3.3.3 Skolverket hänvisar till Barnombudsmannen för stöd kring frågor som rör hur barnkonventionen påverkar skolors verksamhet

Företrädare för Skolverket anser att det är otydligt vilken myndighet som har ansvar för att ge stöd till skolor och huvudmän i frågor som rör barnkonventionen, och vilken roll de i så fall har i förhållande till andra aktörer på området.¹¹⁵ Skolverket har utgått från att de har i uppgift att svara på frågor och utarbeta stödmaterial om skollagstiftningen, medan de hänvisar till Barnombudsmannen för stöd kring barnkonventionen och hur den påverkar skolans verksamhet.¹¹⁶ Samtidigt menar Barnombudsmannen att det borde vara Skolverket som ska stödja skolor vid eventuella frågor, eftersom Barnombudsmannens stöd är generellt utformat.¹¹⁷

På sin webbplats anger Skolverket att barnkonventionens artiklar inte är så detaljerade och att det ibland kan vara svårt att veta hur långt konventionens krav sträcker sig eller hur olika rättigheter förhåller sig till varandra. Utgångspunkten är att lagstiftarna ska ha tagit hänsyn till barnkonventionen i utformningen av skollagen. Vidare anges att ”genom nationell lagstiftning, som exempelvis skollagen, har

¹¹³ Skolverket, *Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, 2022, s. 33–34; Skolverket, ”Utredning av en elevs behov av särskilt stöd”, hämtad 2023-03-06; intervjuer med företrädare för Skolverket, 2023-02-28; 2023-03-27.

¹¹⁴ Dagens Arena, ”Nytt bidrag ökar skolsegregation och minskar likvärdighet”, 2022-05-31; Mannerheim och Sandström, ”Extra anpassningar låter fint – men det är ett svek”, 2023-03-19; Jacquet, ”Debatt: Allt vände när hennes son fick skriva för hand”, 2022-12-13.

¹¹⁵ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-02-14. Jämför Skolverket, *Slutredovisning av regeringsuppdraget ”Den praktiska tillämpningen av barnkonventionen”*, 2019.

¹¹⁶ Skolverket, *Slutredovisning av regeringsuppdraget ”Den praktiska tillämpningen av barnkonventionen”*, 2019; Skolverket, ”Barnkonventionen i skolan”, hämtad 2023-08-07.

¹¹⁷ Intervju med företrädare för Barnombudsmannen, 2023-01-20.

lagstiftaren valt hur Sverige tolkar barnkonventionens krav när det gäller rätten till utbildning".¹¹⁸ Företrädare för Skolverket har samtidigt framhållit att barnkonventionen har en reell och självständig betydelse, som kan möjliggöra tolkningar av innebörden av lagstiftningen när det gäller barnets rättigheter.¹¹⁹

4 Skolinspektionen

4.1 Skolinspektionens interna styrning och stöd fokuserar på barnets rättigheter enligt skollagen

4.1.1 Skolinspektionen utgår från barnets rättigheter enligt skollagen och beaktar därmed barnkonventionen indirekt i sin verksamhet

Skolinspektionen verkar för barns och elevers rättigheter genom att inspektera att skolor och huvudmän följer skollagen, och att skolor och huvudmän därigenom tillgodoser de rättigheter som barn och elever har fått enligt den.¹²⁰ Skolinspektionen bedömer att barnkonventionen omfattas av myndighetens verksamhet, och att barnrättsperspektivet tillgodoses i myndighetens ärenden, eftersom delar av barnkonventionen är transformerad i skollagen.¹²¹ Våra intervjuer på Skolinspektionen ger en samstämmig bild av detta, där medarbetare ser små behov av att den interna styrningen utvecklas för att barnkonventionen ska synliggöras i verksamheten.¹²²

På sin webbplats anger Skolinspektionen, precis som Skolverket, att barnkonventionens artiklar inte är så detaljerade och att det ibland kan vara svårt att veta hur långt konventionens krav sträcker sig eller hur olika rättigheter förhåller sig till varandra. Vidare anges att "genom nationell lagstiftning, som exempelvis skollagen, har lagstiftaren valt hur Sverige tolkar barnkonventionens krav när det gäller rätten till utbildning".¹²³

4.1.2 Ingen övergripande intern styrning av barnrättsarbetet, men fokus på barnets rättigheter i utformningen av inspektionsverksamheten

Skolinspektionen har ingen intern styrning på övergripande nivå av hur de ska tillämpa vare sig barnkonventionen eller barnets rättigheter i sin verksamhet. Det finns till exempel ingen handlingsplan eller strategi som styr när eller hur barnkonsekvensanalyser ska göras.¹²⁴ Företrädare för Skolinspektionen framhåller

¹¹⁸ Skolverket, "Barnkonventionen i skolan", hämtad 2023-08-07. Se även Skolverket, *Slutredovisning av regeringsuppdraget "Den praktiska tillämpningen av barnkonventionen"*, 2019.

¹¹⁹ Intervju med företrädare för Skolverket, 2023-03-27.

¹²⁰ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹²¹ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06. Jämför Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2020; Skolinspektionen, "Barnkonventionen", hämtad 2023-05-21.

¹²² Intervjuer med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19, 2023-05-02 och 2023-05-05.

¹²³ Skolinspektionen, "Barnkonventionen", hämtad 2023-05-21.

¹²⁴ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

dock att en bättre skola för barn och elever alltid är i fokus när de genomför, förändrar eller utvecklar sin verksamhet, även om det inte finns någon särskild intern styrning för barnrättsarbetet.¹²⁵

I en redovisning av regeringsuppdraget om kunskapslyftet för barnets rättigheter beskriver Skolinspektionen det så här:

Skolinspektionens ärenden handlar till största delen om att avgöra om rättigheter som barn har i skolförfattningar tillgodoses. Det ligger oftast i sakens natur att elevens/barnets bästa är utgångspunkten och därigenom beaktas.¹²⁶

Enligt våra intervjupersoner finns ett starkt barnrättsperspektiv på myndigheten där medarbetarna har både god kunskap om, och praktisk erfarenhet av, att arbeta med barnets rättigheter. Intervjupersonerna beskriver att verksamheten sätter eleverna i fokus, och inte professionerna inom skolan.¹²⁷

Myndighetens verksamhetsgrenar utformas med utgångspunkt från skollagen, som intervjupersoner framhåller som en stark rättighetslagstiftning,¹²⁸ och andra författningar på skolområdet. Skolinspektionen har också utformat sin inspektionsverksamhet utifrån ett fokus på barnets rättigheter i skolan (se även avsnitt längre ned). Det innebär bland annat att

- Skolinspektionen inom den planerade tillsynen har valt att fokusera tillsynen på områden som bland annat forskning visar är viktiga för att barn och elever ska ges förutsättningar att klara sin utbildning, till exempel trygghet och studiero¹²⁹
- Skolinspektionen som huvudregel ska intervjua elever när skolbesök genomförs i inspektionsarbetet¹³⁰
- Skolinspektionen inom den tematiska kvalitetsgranskningen ska beakta barnperspektivet i granskningsprojekt genom att involvera representanter för barn- eller elevorganisationer i referensgrupper när detta är lämpligt.¹³¹

4.1.3 Stöd för hur barnets rättigheter kan tillämpas i verksamheten fokuserar på rättigheter enligt skollagen och metoder för intervjuer med barn

Enligt Skolinspektionens slutredovisning av regeringsuppdraget om kunskapslyftet för barnets rättigheter planerade myndigheten att höja medarbetarnas kompetens om

¹²⁵ Samtliga intervjuer med företrädare för Skolinspektionen under april och maj 2023; skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-06-15.

¹²⁶ Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2019, s. 10.

¹²⁷ Intervjuer med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19, 2023-05-02 och 2023-05-05.

¹²⁸ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19; SPSM 2023-04-19; sakkunnig 2023-02-01b.

¹²⁹ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹³⁰ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-06-15; 2023-11-06.

¹³¹ Skolinspektionen, *Vägledning för gemensamma arbetssätt inom tematisk kvalitetsgranskning*, 2023-09-19, s. 33.

barnets rättigheter enligt barnkonventionen.¹³² Sedan dess har en engångsutbildning om barnets rätt att komma till tals genomförts för myndighetens regionstabsjurister, som sedan har haft i uppdrag att sprida detta vidare på berörda enheter.¹³³ En digital utbildning om barnkonventionen finns också tillgänglig för samtliga medarbetare på myndighetens kompetensportal. Knappt 100 medarbetare har genomfört utbildningen i dess helhet.¹³⁴

Utöver ovanstående ser Skolinspektionen till att det finns stöd för hur barnets rättigheter tillämpas i verksamheten främst genom att utveckla utredarnas¹³⁵ utredarkompetens. Internutbildningen Inspektörsprogrammet syftar till att utbilda nya utredare så att de kan utföra sitt uppdrag med god kvalitet samt på ett effektivt och likvärdigt sätt.¹³⁶ Utredarna undervisas bland annat i

- skoljuridik utifrån skollagen, så att utredarna får kunskap om elevers rättigheter och skolans och huvudmannens ansvarsområden
- utredningsmetoder inklusive intervju- och observationsmetodik, vilket inkluderar metoder för intervjuer med elever
- metoder för bedömning och utvärdering, så att utredarna ska kunna göra och kvalitetssäkra rättssäkra bedömningar av skolor och huvudmäns arbete och uppfyllelse av skollagen.

Inspektörsprogrammet omfattar däremot inte undervisning om barnkonventionen. Barnkonventionen ingår indirekt genom att utredarna undervisas i skollagen där delar av barnkonventionen är transformerad.¹³⁷ Enligt en intervjuperson är det inte heller en brist att inspektörsprogrammet saknar specifik undervisning om barnkonventionen, eftersom programmet ska vara så praktiktäna som möjligt. Programmet är omfattande och det är därför svårt att inkludera ytterligare moment.¹³⁸

Inspektörsprogrammet omfattar inte heller moment om vad det innebär att analysera konsekvenser för barn och att ta hänsyn till barnets bästa. Enligt Skolinspektionen ingår sådana moment indirekt, genom att utbildningen behandlar hur man ska utreda och analysera konsekvenser utifrån skollagen.¹³⁹

Sedan hösten 2023 har Skolinspektionen ett generellt skriftligt metodstöd för utredare. Där finns bland annat vägledning för planering och genomförande av intervjuer med elever.¹⁴⁰ Det framgår att elevers synpunkter och utsagor är lika

¹³² Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2020, s. 11.

¹³³ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹³⁴ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹³⁵ Med utredare avses de som genomför inspektionsarbete (tillsyn och kvalitetsgranskning).

¹³⁶ Skolinspektionen, *Inspektörsprogrammet på Skolinspektionen*, u.å.

¹³⁷ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹³⁸ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19.

¹³⁹ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁴⁰ Skolinspektionen, *Samlad metodstöd*, 2023.

betydelsefull empiri som empirin från intervjuer med vuxna för att få en bra bild av hur skolan fungerar. Att lyssna till barns egna åsikter är enligt metodstödet också en förutsättning för att kunna pröva, bedöma och beakta barnets bästa.¹⁴¹ Det framgår även att intervjun behöver planeras i relation till åldern på eleverna eller andra omständigheter som man kan behöva ta hänsyn till, till exempel särskilda behov hos någon elev eller elevgrupp.¹⁴²

Sedan hösten 2023 erbjuder Skolinspektionen också en särskild kurs för utredare i intervjumetodik för intervjuer med barn samt personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.¹⁴³

4.2 Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter på olika sätt i utvecklingen och utformningen av sin verksamhet

Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter på olika sätt i utvecklingen och utformningen av sin verksamhet.

4.2.1 Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter enligt skollagen vid utvecklingen och utformningen av inspektionsverksamheten ...

Inom den planerade tillsynen och den planerade kvalitetsgranskningen beaktas barnets rättigheter på följande sätt:

- Skolinspektionens utredning *fokuserar på områden* som bland annat forskning visar är viktiga för att barn och elever ska ges förutsättningar att klara sin utbildning, till exempel undervisning och stöd samt trygghet och studiero.¹⁴⁴
- Skolinspektionen *väljer ut skolor* för inspektion där eleverna löper störst risk.¹⁴⁵ Detta görs utifrån en risk- och väsentlighetsanalys där olika aspekter ingår, bland annat elevernas kunskapsresultat som väger som tungt i modellen och resultat från elevenkäten i Skolinspektionens skolenkät. I risk- och väsentlighetsanalysen ingår även andra så kallade riskmått, som låg lärarbehörighet och kritik från tidigare inspektioner.¹⁴⁶
- Skolinspektionen intervjuar elever när skolbesök genomförs.

¹⁴¹ Skolinspektionen, *Samlad metodstöd*, 2023, s. 35

¹⁴² Skolinspektionen, *Samlad metodstöd*, 2023, s. 34.

¹⁴³ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁴⁴ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06. Se även Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2019, s. 6–7; intervjuer med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19 och BEO, 2023-04-26.

¹⁴⁵ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁴⁶ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

Inom den tematiska tillsynen och den tematiska kvalitetsgranskningen beaktas barnets rättigheter på följande sätt:

- Skolinspektionen väljer *områden* utifrån en behovsanalys. Behovsanalysen utgår från skolans författningar samt från forskning, problembild och myndighetens erfarenhet samt beprövad erfarenhet.¹⁴⁷
- Representanter för barn- eller elevorganisationer involveras i referensgrupper när detta är lämpligt i tematiska kvalitetsgranskningar.¹⁴⁸

4.2.2 ... men barnkonsekvensanalyser redovisas inte i sådant utvecklingsarbete

En intervjuperson beskriver att eleverna är i fokus när Skolinspektionen ser över och förändrar inspektionsverksamheten – men att det inte är en särskild typ av analys som görs och som myndigheten redovisar eller dokumenterar:

Nu har vi ett stort arbete när vi ska förändra vår tillsyn. Då är ju en av huvudfrågorna: "Vad får det här för konsekvenser för eleverna?" Och då väljer vi de områden där vi tror att vi gör mest nytta. Så det är en typ av barnkonsekvensanalys som görs då. För att hela vårt arbete bygger på barnets rätt till utbildning.

[...] Jag kan tycka att det på sätt och vis är bra, för annars kan det ju bli: "... och så ska vi göra en barnkonsekvensanalys." Nej, vi gör det hela tiden, men det går inte att ta fram "alla våra barnkonsekvensanalyser" ur vårt diarium, för så ser det inte ut.¹⁴⁹

4.2.3 Skolinspektionen lät elever testa enkätfrågor när skolenkäten sågs över

Det förekommer att Skolinspektionen inhämtar synpunkter från elever och elevorganisationer när myndigheten utvecklar eller gör förändringar i sin verksamhet. Enligt en intervjuperson skulle Skolinspektionen dock kunna bli bättre på att inhämta synpunkter från barn- och elevorganisationer i sitt utvecklingsarbete.¹⁵⁰ Det är också något som en elevorganisation har framfört till oss i intervjuer.¹⁵¹

Ett exempel är att Skolinspektionen vid en översyn av sin skolenkät¹⁵² år 2020 testade enkäten på elever och gav elever möjlighet att ge återkoppling på hur de förstod frågorna. Frågorna reviderades sedan för att eleverna bättre skulle förstå dem:

¹⁴⁷ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁴⁸ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁴⁹ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19.

¹⁵⁰ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-05-02.

¹⁵¹ Intervju med företrädare för elevorganisation, 2023-02-27.

¹⁵² Skolenkäten genomförs en gång per år och omfattar hälften av landets skolor. Varje skolhuvudman deltar med sina skolor vartannat år. Enkäten riktar sig till elever i grundskolans årskurs 5, 8 och gymnasiet år 2; undervisande lärare i grundskola och gymnasieskola samt vårdnadshavare. Skolinspektionen, "Information till huvudmän som ska delta i Skolenkäten", hämtad 2024-01-04.

Vi testade våra nya frågor på eleverna för att se om de förstår våra frågor som vi har tänkt. Då upptäckte vi att ord som kurator, som vi hade med som förslag i frågor om elevhälsan, inte förstås av många barn. De säger ”kurtor” och läser fel. Det kan vi inte ha. Vi kan inte heller använda ordet studiero, för det är många som har svårt att läsa. Så vi använder arbetsro när vi riktar enkäten emot elever i stället. Vi har varit måna om att eleverna ska förstå våra frågor.¹⁵³

Skolinspektionen erbjöd även två elevorganisationer att inkomma med synpunkter på enkäten, men fick inte svar.¹⁵⁴ Skolinspektionen framhåller att skolenkätens frågeområden utgår från de fokus- och bedömningsområden som används i inspektionsverksamheten, och som bland annat forskning visar är viktiga för elevers lärande och utveckling i skolan. Många frågor handlar exempelvis om trygghet och studiero.¹⁵⁵

4.2.4 Beaktande av barnets rättigheter vid verksamhetsförändring – ändrad hantering av uppgifter från allmänheten om missförhållanden på skolor

Ett exempel på hur barnets rättigheter har beaktats vid en större verksamhetsförändring är när Skolinspektionen och Barn- och elevombudet (BEO) beslutade att ändra sin hantering av uppgifter från allmänheten om missförhållanden i skolan 2021.¹⁵⁶

Förändringar i Skolinspektionens och Barn- och elevombudets hantering av uppgifter om missförhållanden på skolor

Förändringen i Skolinspektionens hantering av uppgifter innebar bland annat följande:¹⁵⁷

- Skolinspektionen öppnar inte längre rutinmässigt ett ärende och inleder en utredning när allmänheten lämnar uppgifter om missförhållanden i skolan. Istället registrerar Skolinspektionen alla inkomna uppgifter, men utreder inte alla. Det är först om ett beslut om att inleda tillsyn fattas som ett ärende öppnas. Det innebär att uppgiftslämnaren som regel inte får någon återkoppling från Skolinspektionen om hur uppgifterna har tagits omhand.

¹⁵³ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-05-05.

¹⁵⁴ Skolinspektionens synpunkter vid faktagranskning, 2024-02-22.

¹⁵⁵ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-05-05.

¹⁵⁶ Skolinspektionen tar emot en stor mängd uppgifter om missförhållanden från elever och vårdnadshavare varje år. Det kan exempelvis röra kränkande behandling, problem med trygghet och studiero, bristande undervisning eller brister i arbetet med särskilt stöd. Ärenden som handlar om kränkande behandling hanteras av BEO. Skolinspektionen utreder andra missförhållanden i skolan. För ärenden som rör bl.a. diskriminering och felaktiga beslut ansvarar andra aktörer, se avsnitt 3.5 i rapporten.

¹⁵⁷ Punkterna nedan bygger på Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021 samt Skolinspektionen ”Så här hanterar Skolinspektionen inkomna uppgifter om missförhållanden”, hämtad 2023-10-09.

- Det som avgör om en tillsyn inleds är bland annat myndighetens tidigare erfarenheter av skolan och huvudmannen samt andra uppgifter som eventuellt kommit in. Motivet är att rikta insatser dit de gör största möjliga nytta för så många elever som möjligt, på skolor där det finns risker och problem.
- Den nya inriktningen innebär att inspektioner i första hand görs på systemnivå, snarare än på individnivå (det vill säga för enskilda elever). I vissa prioriterade frågor avser Skolinspektionen dock fortsatt göra tillsyn på individnivå, till exempel vid omfattande problem gällande rätten till utbildning och stöd, om det samtidigt är befogat med statlig tillsyn.¹⁵⁸

Till följd av Skolinspektionens beslut förändrade också Barn- och elevombudet sin hantering av uppgifter med liknande inriktning:¹⁵⁹

- Även BEO går igenom och sparar alla uppgifter som inkommer, men utreder inte alla uppgifter. Liksom Skolinspektionen gör de en bedömning av om uppgifter ska utredas eller inte utifrån individuella omständigheter. Bedömningen görs utifrån uppdraget att tillvarata barns och elevers rätt vad gäller kränkande behandling.
- BEO prioriterar att utreda ärenden där det bedöms att det går att visa att kränkande behandling har skett. BEO prioriterar även ärenden där det finns risk för att elever har varit eller är utsatta för omfattande kränkningar.

Ändring i skollagen om ansvaret för klagomålshantering

Den 1 augusti 2022 trädde en ändring i skollagen i kraft som förtydligar att ansvaret för att utreda och hantera klagomål i första hand ligger hos skolans huvudman. Det innebar också en förändring av Skolinspektionens tillsynsansvar. Skolinspektionen kan fortfarande inleda tillsyn på individnivå utifrån inkomna uppgifter. Men det får som huvudregel endast göras *efter* att uppgiftslämnaren har anmält klagomålet till huvudmannen. Huvudmannen behöver också ha fått möjlighet att genom sin klagomålshantering fullgöra sina skyldigheter. Det finns dock undantag som innebär att Skolinspektionen kan inleda tillsyn på individnivå, om det finns särskilda skäl.¹⁶⁰

Skolinspektionen och BEO motiverade verksamhetsförändringarna utifrån ett barnrättsperspektiv

Motivet till Skolinspektionens och BEO:s beslut var att Skolinspektionens resurser skulle användas mer effektivt så att de kommer till nytta för så många elever som möjligt. Skolinspektionen menar att uppgifter som avser en enskild elevs situation dels kan visa sig gälla för fler elever, dels kan tala för att det finns systemproblem och ett bristande arbete hos huvudmannen, vilket motiverar att tillsyn på systemnivå

¹⁵⁸ Under 2022 initierades 821 individärenden. 554 av dessa rörde kränkande behandling och hanterades av BEO. Övriga ärenden hanterades av Skolinspektionen. Skolinspektionen, *Årsredovisning 2022, 2023*.

¹⁵⁹ Punkterna nedan bygger på BEO, *Prioritering inom Barn- och elevombudets uppdrag*, 2021 samt BEO, "Lämna uppgifter", hämtad 2023-10-09.

¹⁶⁰ Se 26 kap. 3 a § skollag samt prop. 2021/22:160, s. 18, 70–88. Se även SOU 2023:40, s. 424.

prioriteras.¹⁶¹ En viktig utgångspunkt för förändringen var också att huvudmannen är skyldig att ha en fungerande klagomålshantering.¹⁶² Skolinspektionen framhåller att elever bör få hjälp så nära sin skola som möjligt eftersom det är där det finns bäst kännedom om elevens situation och oftast den snabbaste vägen till lösning. Tidigare vände sig många elever och vårdnadshavare direkt till Skolinspektionen utan att kontakta huvudmannen först, vilket enligt myndigheten inte var effektivt.¹⁶³

En viktig anledning till förändringen var också att Skolinspektionen menade att man lade ned oproportionerligt mycket tid på varje enskilt ärende, i förhållande till den hjälp som barnen faktiskt fick.¹⁶⁴ Det fanns också argument för att barnen inte alltid gagnades av en statlig utredning, eftersom utredningstiden kunde vara flera månader samtidigt som skolan eller huvudmannen då avvaktade med att vidta egna åtgärder för att förbättra barnets situation i skolan.¹⁶⁵

Prövningar av barnets bästa och riskbedömning

Både Skolinspektionen och BEO gjorde en prövning av barnets bästa i samband med besluten om verksamhetsförändring.¹⁶⁶ I dessa framgår att de förändrade arbetsätten bedömdes vara i enlighet med barnets bästa av följande skäl:

- Både Skolinspektionen och BEO anger att det för det enskilda barnet eller eleven kan finnas ett starkt intresse att få sin egen sak utredd eller prövad. BEO bedömer att intresset att arbeta för gruppen barn eller elever på en skola ibland väger tyngre. Skolinspektionen bedömer att om man alltid ger elever som anmäler prioritet genom en avgränsad tillsyn, kan myndighetens arbete för att säkerställa alla barn och elevers rättigheter påverkas negativt. Genom att prioritera tillsyn på systemnivå kan det också vara lättare att fånga situationen för barn eller elever vars föräldrar inte vänder sig till myndigheter i samma utsträckning.
- Skolinspektionen kommer att fortsatt göra tillsyn på individnivå i vissa prioriterade frågor. BEO kommer fortsatt att hantera elevers rätt när det gäller kränkande behandling.

¹⁶¹ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 3–5.

¹⁶² Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 8.

¹⁶³ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 8. Se även Skolinspektionen, *Lokal klagomålshantering – för snabb hjälp till eleverna*, 2017; Skolinspektionen, *Klagomål mot utbildningen – Huvudmäns organisation och tillvägagångssätt*, 2020; Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2020 samt Statskontoret, *Klagomålshanteringen i skolan. Förslag till ett mer ändamålsenligt system*, 2020.

¹⁶⁴ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19.

¹⁶⁵ Intervjuer med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19 och BEO, 2023-04-26,

¹⁶⁶ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 12; BEO, *Prioritering inom Barn- och elevombudets uppdrag*, 2021, s. 4–5.

Skolinspektionen gjorde också en riskbedömning i samband med verksamhetsförändringen.¹⁶⁷ Risker som identifierades var bland annat att omvärldens förväntningar inte skulle stämma överens med Skolinspektionens uppdrag och att huvudmän har varierande kapacitet att hantera klagomål. För att hantera riskerna planerade Skolinspektionen kommunikationsinsatser för att klargöra motivet till ändringarna samt stödinsatser riktade till huvudmän. Myndigheten uppgav att samtliga risker och åtgärder noggrant skulle bevakas under implementeringen, och att en uppföljning av förändringarna skulle ske cirka ett år efter införandet.¹⁶⁸

Skolinspektionen och BEO samrådde med elevorganisationer, men deras synpunkter redovisas kortfattat

I Skolinspektionens respektive BEO:s beslutsunderlag framgår vidare att myndigheterna inför besluten samrådde med bland annat elevorganisationer och organisationer som företräder elever med funktionsnedsättningar. Det framgår att organisationerna varit positiva till det förändrade arbetssättet och syftena att göra skillnad för så många elever som möjligt. Vidare framgår att organisationerna har lyft att det är viktigt att elever känner till sina rättigheter och att huvudmännen har en fungerande klagomålshantering.¹⁶⁹ I övrigt redovisas inte organisationernas synpunkter eller vilka risker de eventuellt har tagit upp.

Planerad uppföljning av förändringarna har ännu inte genomförts

I besluten om förändringarna uppgav Skolinspektionen och BEO att de skulle följa upp det nya arbetssättet cirka ett år efter implementeringen, för att säkerställa att avsedda effekter uppnåts.¹⁷⁰

Skolinspektionen införde det förändrade arbetssättet i september 2021. Under 2022 prioriterade myndigheten att vidareutveckla sitt arbetssätt. Därutöver gjorde myndigheten justeringar med anledning av den nya lagstiftningen gällande huvudmannens klagomålshantering som trädde i kraft i augusti 2022. Skolinspektionen har ännu inte följt upp effekterna av det ändrade arbetssättet men planerar en översyn under 2024.¹⁷¹

BEO genomförde en intern utvärdering av sitt arbetssätt i september 2022, efter att ha arbetat enligt det förändrade arbetssättet under ett år. Utvärderingen omfattade inte elevers och vårdnadshavares perspektiv på förändringen. Till följd av utvärderingen

¹⁶⁷ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 7–11.

¹⁶⁸ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 7–11.

¹⁶⁹ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 12; BEO, *Prioritering inom Barn- och elevombudets uppdrag*, 2021, s. 4.

¹⁷⁰ Skolinspektionen, *Ny prioritering inom Skolinspektionens tillsyn; utredning främst på systemnivå med samlad hantering av signaler*, 2021, s. 12; BEO, *Prioritering inom Barn- och elevombudets uppdrag*, 2021, s. 4.

¹⁷¹ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

reviderade BEO sina prioriteringar och fattade ett nytt beslut.¹⁷² Beslutet innebär bland annat att BEO noggrant ska bedöma om en tillsyn ska inledas utifrån varje inkommen uppgift om missförhållanden. I bedömningen ska huvudmannens förmåga, kapacitet och skyldigheter att hantera klagomål vägas in.¹⁷³

Flera aktörer har påpekat att den nya samlade hanteringen av uppgifter om missförhållanden medför vissa risker

Som nämns i avsnitt 3.5 i rapporten har flera aktörer lyft att det nuvarande systemet för klagomålshantering inom skolan medför vissa risker. Aktörer har också lyft att Skolinspektionens och BEO:s hantering av uppgifter om missförhållanden – där tillsyn i huvudsak ska göras på systemnivå¹⁷⁴ – också innebär vissa risker och problem rörande bland annat rättssäkerhet och likvärdighet. Där ingår att barn riskerar att inte få en opartisk prövning av huvudmannen,¹⁷⁵ att elever inte själva blir en part i de individärenden som öppnas av Skolinspektionen och att kriterierna för när individärenden öppnas inte är transparenta.¹⁷⁶

4.3 Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter i kontakter med skolor och huvudmän genom inspektionsverksamheten

Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter på olika sätt i kontakter med skolor och huvudmän vid genomförandet av inspektionsverksamheten.

4.3.1 Skolinspektionen beaktar barnets rättigheter enligt skollagen vid utformningen och genomförandet av inspektionsverksamheten

Inom den planerade tillsynen och den planerade kvalitetsgranskningen beaktas barnets rättigheter till exempel på följande sätt:

- Skolinspektionen granskar elevernas möjligheter att påverka utbildningens innehåll och form.¹⁷⁷
- När Skolinspektionen utreder en skolas arbete med särskilt stöd går utredarna igenom skolans process för att upptäcka, anmäla och utreda en elevs behov av stöd, hur skolan beslutar om eventuellt stöd och om eleven och vårdnadshavaren har getts möjlighet att medverka i processen.¹⁷⁸

¹⁷² Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-11-06.

¹⁷³ BEO, *Prioritering inom Barn- och elevombudets uppdrag*, 2022.

¹⁷⁴ Skolinspektionens tillsyn görs i huvudsak på systemnivå, vilket BEO förhåller sig till. BEO genomför dock ingen tillsyn på systemnivå, utan endast på individnivå. BEO samverkar med Skolinspektionen för att säkerställa att den samlade tillsynen genomförs på effektivaste sätt. Ett övervägande görs ibland om tillsyn på individnivå eller systemnivå är det bästa för enskild elev och eleverna på en skola. Se BEO:s synpunkter vid faktagranskning, 2024-02-22.

¹⁷⁵ Exempelvis intervjuer med företrädare för Barnombudsmannen 2022-06-21; SPSM 2023-04-04, 2023-04-19; intresseorganisationer 2023-02-09, 2023-03-08; samt SOU 2023:40, s. 424–432.

¹⁷⁶ Intervju med företrädare för intresseorganisation 2023-01-16.

¹⁷⁷ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19; 2023-04-23; 2023-05-02.

¹⁷⁸ Skolinspektionen, *Bedömningsgrunder Planerad tillsyn*, 2023, s. 6–7; Riksrevisionens observationer vid Skolinspektionens tillsynsbesök på en grundskola, 2023-03-14–2023-03-15.

- Skolinspektionen intervjuar elever när skolbesök genomförs. Eleverna informeras om syftet med intervjun och hur Skolinspektionen kommer att använda den information som eleverna lämnar. Skolinspektionen gör även klassrumsobservationer och efterfrågar elevers åsikter utifrån lektioner som har observerats. Elevernas utsagor är, liksom andra källor, viktiga grunder för Skolinspektionens beslut. De utredare som intervjuar eleverna är de som också skriver tillsynsbeslut och kvalitetsgranskningsbeslut.¹⁷⁹

En intervjuperson beskriver dock att när Skolinspektionen gör riktad tillsyn utifrån individärenden har myndigheten sällan kontakt med eleven i fråga, utan snarare med vårdnadshavaren, och att det är något som myndigheten bör fundera över.¹⁸⁰ Även företrädare för BEO beskriver att Barn- och elevombudet sällan har kontakt med eleven i sina ärenden, men att det inte heller alltid är lämpligt:

Det är inte alltid barnets bästa att ha för mycket kontakt med barnet och riva i såren. För det kan få exakt motsatt effekt. Så man måste hantera eleverna varsamt i de här situationerna.¹⁸¹

BEO har däremot alltid kontakt med vårdnadshavare i ärenden och ställer krav på att huvudmän till BEO redovisar en bild av barn och elevers beskrivningar och upplevelser av händelser som är föremål för utredning.¹⁸²

Företrädare för Skolinspektionen beskriver att det inte direkt ingår i myndighetens uppgifter att sprida kunskap om barnets rättigheter, men att Skolinspektionen genom sin tillsyn kan välja fokusområden som gynnar barn på olika sätt och på så sätt också styra vad skolor och huvudmän fokuserar på.¹⁸³

Skolinspektionen hänvisar i första hand till Barnombudsmannen om aktörer vill få stöd kring hur barnkonventionen påverkar skolan.¹⁸⁴

4.3.2 Skolinspektionens beslut efter inspektion

Skolinspektionens beslut efter inspektioner utgår från myndighetens tolkning av barnets bästa. De brister och utvecklingsbehov som skrivs fram i besluten är inriktade på att åtgärda brister och höja kvaliteten samt öka tryggheten för barn och elever i skolan.¹⁸⁵ Utgångspunkten för inspektion på generell nivå är att inom ramen för lagstiftningen verka för det som är bäst för barn och elever på gruppnivå. Bedömningen om vad som är långsiktigt bäst för gruppen barn och elever

¹⁷⁹ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-06-15 och 2023-11-06; Skolinspektionen, *Redovisning av regeringsuppdrag barnkonventionen*, 2019, s. 15.

¹⁸⁰ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-05-02.

¹⁸¹ Intervju med företrädare för BEO, 2023-04-26.

¹⁸² BEO:s synpunkter vid faktagranskning, 2024-02-22.

¹⁸³ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19.

¹⁸⁴ Skolinspektionen, "Barnkonventionen", hämtad 2024-01-04.

¹⁸⁵ Skriftliga svar från Skolinspektionen, 2023-06-15.

överensstämmer därför inte alltid med vad enskilda elever och vårdnadshavare anser är bäst för dem själva, till exempel vid återkallelser av tillstånd.¹⁸⁶

4.3.3 Barn- och elevombudets beslut

Företrädare för BEO beskriver att de har beslutsfattarmöten kopplade till sina ärenden och beslut, där gedigna diskussioner hålls om vad som bedöms vara barnets bästa i den aktuella situationen. Det är viktigt inte minst mot bakgrund av att ett av BEO:s grunduppdrag handlar om att skapa praxis. Ett tänkbart utvecklingsområde som intervjupersonen nämner är om Barn- och elevombudet skulle motivera sin beslut även utifrån barnkonventionen:

Där skulle man kunna ha en rad om barnkonventionen. Samtidigt så tänkte jag att ”det blir ju mest bara för syns skull” - för vi gör ju det ändå. Men ibland kanske det här för syns skull också är viktigt, inte minst externt.¹⁸⁷

¹⁸⁶ Skolinspektionens synpunkter vid faktagranskning, 2024-02-22. Jämför även intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-19.

¹⁸⁷ Intervju med företrädare för Skolinspektionen, 2023-04-23.